

нормативно-правових актів, вчасність та правильність сплати податків, знання законів, своїх прав та обов'язків, довіра до держави та у її ефективному перерозподілі зібраних податків та зборів [3, с. 13–17] обумовлює той рівень податкової безпеки, що вдається досягнути. Лише тоді, коли податковій культурі населення країни буде приділятися належна увага як в межах загальної середньої освіти, так і під час набуття середньої спеціальної або вищої освіти, виникне реальна можливість досягнути її належного рівня. А це, у свою чергу, обумовить потенційну можливість знизити корупційні ризики у податковій сфері та вплинути на формування національного менталітету щодо неприйняття можливості та необхідності вчинення корупційних діянь та діянь, пов'язаних з корупцією.

Список використаних джерел

1. Голіков С.С. Сутність податкової безпеки. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 129-132.
2. Руководство для законодательных органов по осуществлению Конвенции Организации Объединенных Наций против коррупции. Б/м., 2006. 280 с.
3. Коробов В.В. Фінансова безпека в системі державного фінансового контролю: автореф. дис. канд. ек. наук.: 08.00.10. Іванов, 2010. 18 с.

Околіт Олександр Володимирович,
аспірант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 255 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

В умовах загострення суспільно-політичної ситуації в Україні в результаті гібридної війни на Сході, анексії Криму й окупації окремих територій Донецької та Луганської областей, а також помилок допущених під час реформування системи органів кримінальної юстиції, серйозну стурбованість викликає діяльність учасників організованих злочинних об'єднань, які під керівництвом кримінальних авторитетів здатні ще більше погіршити ситуацію в державі.

У зв'язку з цим з метою підвищення кримінально-правової охорони громадської безпеки від діяльності кримінальних авторитетів та інших учасників організованих злочинних об'єднань 4 червня 2020 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою». Цим законом, який набрав чинності 27 червня 2020 р., внесено суттєві зміни в підстави кримінальної відповідальності учасників організованої злочинної діяльності та звільнення від неї, передбачені ст. 255 Кримінального кодексу (далі –

КК України) – «Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній».

Вони полягали в: 1) запровадженні злочинної спільноти як самостійної форми співучасті, а також криміналізації створення такого злочинного об'єднання та керівництва ним; 2) диференціації окремих форм об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 255 КК України, а також виключення з їх переліку участі у злочинах, учинених злочинною організацією; 3) введенні до цієї статті кваліфікуючої (вчинення відповідних дій службовою особою з використанням службового становища) та особливо кваліфікуючої ознаки злочину (вчинення його особою, яка здійснює злочинний вплив, або є особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, зокрема у статусі «вора в законі»); 4) уточненні добровільного повідомлення про створення злочинної організації або участь у ній як однієї з умов спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ч. 6 ст. 255 КК України (таке повідомлення має відбуватися до повідомлення особі про підозру у вчиненні цього злочину); 4) виключення зі ст. 255 КК України незаконних дій щодо злочинного зібрання (сходки) та створення самостійної підстави кримінальної відповідальності за ці суспільно небезпечні діяння в ст. 255³ КК України; 5) визначення у примітках до ст. 255 КК України поняття «злочинного впливу» та «особи, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі».

Водночас під час застосування зазначеної норми на практиці правоохоронні органи та суди зіштовхнулися із значними труднощами, які обумовлені відсутністю чітких правил кваліфікації дій учасників злочинних організацій та злочинних спільнот, а також вадами конструювання заборонної та заохочувальної кримінально-правових норм, передбачених ст. 255 КК України.

І. Нині чітко не визначена кримінально-правова природа злочинної спільноти. Практикам важко зрозуміти, що це за злочинне об'єднання і чим воно відрізняється від злочинної організації. Фактично злочинна спільнота – це злочинна організація зі складною ієрархічною структурою. У зв'язку з цим існують труднощі у її відмежуванні від злочинної організації. Злочинна спільнота не визначена у ст. 28 КК України, тому виникає питання чи є вона самостійною формою співучасті. Не випадково окремі дослідники відсутність закріпленого в ст. 28 КК визначення злочинної спільноти називають вадою Закону від 4 червня 2020 р. [1, с. 123; 2; 3, с. 227]. Недоліком відповідного нормативного формулювання злочинної спільноти (ч. 4 ст. 255 КК) А.А. Вознюк та О.О. Дудоров слушно називають неврахування тієї обставини, що до складу злочинної спільноти можуть входити й організовані групи [4, с. 25]. Цікаво, що під час підготовки до другого читання законопроекту, ухваленого як Закон від 4 червня 2020 р., народним депутатом України І. Фрісом висувалась пропозиція доповнити ст. 28 КК частиною 5 відповідного

змісту («Злочин визнається вчиненим злочинною спільнотою, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох організованих злочинних груп або злочинних організацій»), однак ця пропозиція не знайшла підтримки у стінах ВРУ [4, с. 25].

Окремі дослідники цієї проблеми пропонують власні визначення злочинної спільноти. Наприклад, на думку В. В. Малюка злочинна спільнота – це постійно діюче, централізоване сформоване організоване злочинне формування займаючих вищу ступінь злочинної ієрархії осіб – суб'єктів підвищеного злочинного впливу, що складається з двох і більше злочинних організацій, діючих самостійно в інтересах спільноти, члени яких об'єднані злочинною метою, підпорядковуються встановленим для цієї соціальної групи традиціям та нормам поведінки [5, с. 308]. Злочинна ж спільнота, в кримінологічному сенсі, на переконання О. Бахуринської – це об'єднання організаторів та лідерів злочинного середовища, створюване для координації та упорядкування злочинної діяльності тощо [6, с. 192–193]. Наведене свідчить про різне розуміння терміну «злочинна спільнота», що, очевидно, перешкоджатиме його ефективному застосуванню на практиці.

2. Водночас найбільше проблем на практиці зі встановленням ознак суб'єкта злочинного впливу, суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі «вора в законі». На це звертають увагу вчені [7, 182–183; 8, с. 59; 9, с. 44–51].

Проблеми обумовлені, з одного боку, новизною цих кримінально-правових інструментів та відсутністю однозначного їх тлумачення оперативними працівниками, слідчими, прокурорами, суддями. З іншого боку, положення нових статей КК України, що містять підстави кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань, мають певні вади. Наприклад, такі терміни як «вор в законі» та «злочинна діяльність», хоча й вживаються у різних публікаціях, однак не мають однозначного законодавчого визначення, що ускладнює їх застосування.

Список використаних джерел

1. Міневич О. І. Поняття та види правових помилок: загальнотеоретичне дослідження : дис. ... канд юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2021. 237 с.

2. Фріс П., Фріс І. Про боротьбу зі злочинними спільнотами (нотатки на полях закону). *Юридичний вісник України*. 17–30 лип. 2020 р., № 28–29.

3. Юртаєва К.В., Романів Р.Р. Компаративно-критичний аналіз положень КК України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2. С. 220–232.

4. Вознюк А., Дудоров О. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021* : Альманах наукових праць / за ред. проф. Є.Л. Стрельцова, проф. О.В. Козаченка, PhD О.М. Мусиченко. Миколаїв : МІП НУ ОЮА, 2021. С. 21–31.

5. Малюк В.В. Основні доктринальні підходи до визначення дефініції «злочинні спільноти». *Актуальні проблеми кримінального права* : тези доп. XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 20 листоп. 2020 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 306–308.

6. Бахуринська О. Поняття «злочинна спільнота»: проблеми правового та кримінологічного визначення. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 1. С. 190–195.

7. Вознюк А. А. Протидія організованій злочинності в Україні: перспективи удосконалення кримінального законодавства. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1. С. 176–194.

8. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255¹, 255², 255³, 256 Кримінального кодексу України): науково-практичний коментар / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, С. С. Чернявський. Київ: Норма права, 2021. 130 с.

9. Нікітін А. О. Щодо визначення поняття «злочинний вплив» у Кримінальному кодексі України. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2021. Том 7. С. 44–51.

Осадча Карина Олександрівна,
курсант ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: **Павлишин Олег
Володимирович**, професор кафедри
філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

КОРУПЦІЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ Й СИСТЕМИ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ

Правова система будь-якої держави – це гнучка та динамічна система, яка знаходиться у процесі постійної трансформації, що неодмінно спричиняє зміни в системі правових цінностей та в правовій культурі загалом. Ці зміни обумовлюються об'єктивними закономірностями трансформації суспільства, в межах якого формуються ціннісні уявлення щодо права та його призначення. Тому аналіз теоретичних аспектів суспільних явищ є особливо важливим саме з аксіологічної точки зору [1].

Правову культуру в контексті сучасності варто розглядати як певну сукупність досягнень суспільства у сфері врегулювання суспільних відносин, що базується на принципах верховенства права, гуманізму, рівності та справедливості, недоторканності та невідчужуваності людських прав та свобод. Правова культура включає в себе низку цінностей, найвищою серед яких є людина, її життя, здоров'я, гідність, честь, свобода.